

>> INTERVIEW <<

“Als je praat over mensen die het financieel moeilijk hebben, dan gebruik je het woord *portemonnee* niet. Dat is te glád. Het is een te knus woord in een serieuze context.”
Columnist Jan Mulder is gefascineerd door woorden. Een interview over taal, aanstellerij, ironie, vérgaande associaties en het genot van het schrijven.

Jan Mulder: “Dat onbegrijpelijke doorratelen, dat is mijn kracht.”

Peter Burger en Kees van der Zwan

Jan Mulder is iemand die terugpraat tegen de tv. “‘Wat zeg je?’, vraagt mijn vrouw soms, maar dan had ik het tegen Joop van Zijl.” Mulder heeft Van Zijl en diens collega’s veel te zeggen. “Als je het Journáál beluistert – dat is hemel-ter-gend slecht Nederlands. Dat hysterische gedoe van de tv. Dat elk tweede woord de nadruk krijgt. Rustig, rustig! ‘Nu het WEERbericht.’ Nee, gewoon: ‘het weerbericht’. En het vervelende is: het went. Je gaat zelf ook KORTgeding zeggen. Of: minister ELSborst.”

“Je hoort het ook in staande uitdrukkingen: ‘Dat werd van tafel geVEEGD.’ Alsof je er ook iets anders mee kunt doen, bijvoorbeeld van tafel schoppen. Dat komt omdat die tv-presentatoren zich steeds exacter willen uitdrukken, maar het dan net verkeerd zeggen. Het is allemaal terug te voeren op één ding: aanstellerij. Het is pure aanstellerij. Zeg het nou gewóón.”

Het haspelen en verbasteren is erger geworden, vindt Mulder. Hij let erop sinds hij schrijft.

● BESTUURSTAFEL

“In 1967 speelde ik in het Nederlands elftal. Toen heb ik een keer een stukje voor het Algemeen Dagblad geschreven. Totaal talentloos.” Negen jaar later ontdekte hij dat hij het wél kon. Nadat hij voor NRC Handelsblad een aflevering van het ‘Hollands Dagboek’ had geschreven,

Jan Mulder (Winschoten, 1945) was profvoetballer bij Anderlecht en Ajax. Toen er in 1975 door een knieblesure een eind kwam aan zijn carrière, begon hij een tweede leven als schrijver. Hij schreef eerst columns voor De Tijd, later ook voor de Volkskrant. Boekpublicaties onder meer *Opmars der strafschoopgebieden* (1978), *De eeuwige reserve* (1982), *Diva in Winschoten* (1988) en *Spreek en Vergissing* (1994). Schrijft om de dag (afwisselend met Remco Campert) een column op de voorpagina van de Volkskrant; eerste bundeling daarvan: *CAMU 1996. Het jaaroverzicht van Remco Campert en Jan Mulder* (1997). Is ook vaste columnist van Elsevier en Playboy. Met Campert trad hij op in het theater; verhalen uit hun show verschenen in *Fiebelekwinten* (1994). Mulder is ook schilder: *De vuurspuger van Ootmarsum* (1990) is een verzameling verhalen, tekeningen en schilderijen. Wekelijks is hij te gast in het tv-sportprogramma ‘Barend en Van Dorp’.

vroeg de sportredactie van het weekblad De Tijd hem om een verslag van FC Utrecht-Ajax. “Ik merkte meteen dat ik geen verslaggever was, maar een columnist. Ik kon niks over die wedstrijd uit mijn bek krijgen, ik schreef ernaast, eronder, erboven. Toen dacht ik: verhip, dat is leuk, en ik schreef meteen twee stukjes. Een ervan ging over de tafel waar ik aanzat te schrijven, de bestuurtafel die ik had meegenomen van Anderlecht.”

Daarna schreef hij wekelijks voor De Tijd. Als hij die stukken nu terug-

leest, ziet hij dat hij vooruit is gegaan. “Ik zou er nu veel in schrappen. Het was te veel mooischrijverij.”
Wat zie je dan als je eerste rijpe werk?

Mulder verslikt zich in zijn koffie. “Hanneke Groenteman zei onlangs: ‘We gaan het nu hebben over het geestelijke gedachtegoed van Jan Mulder.’ Ik dacht: Jaaaa! Heerlijk! Maar wat zei je?”

Je eerste rijpe werk.

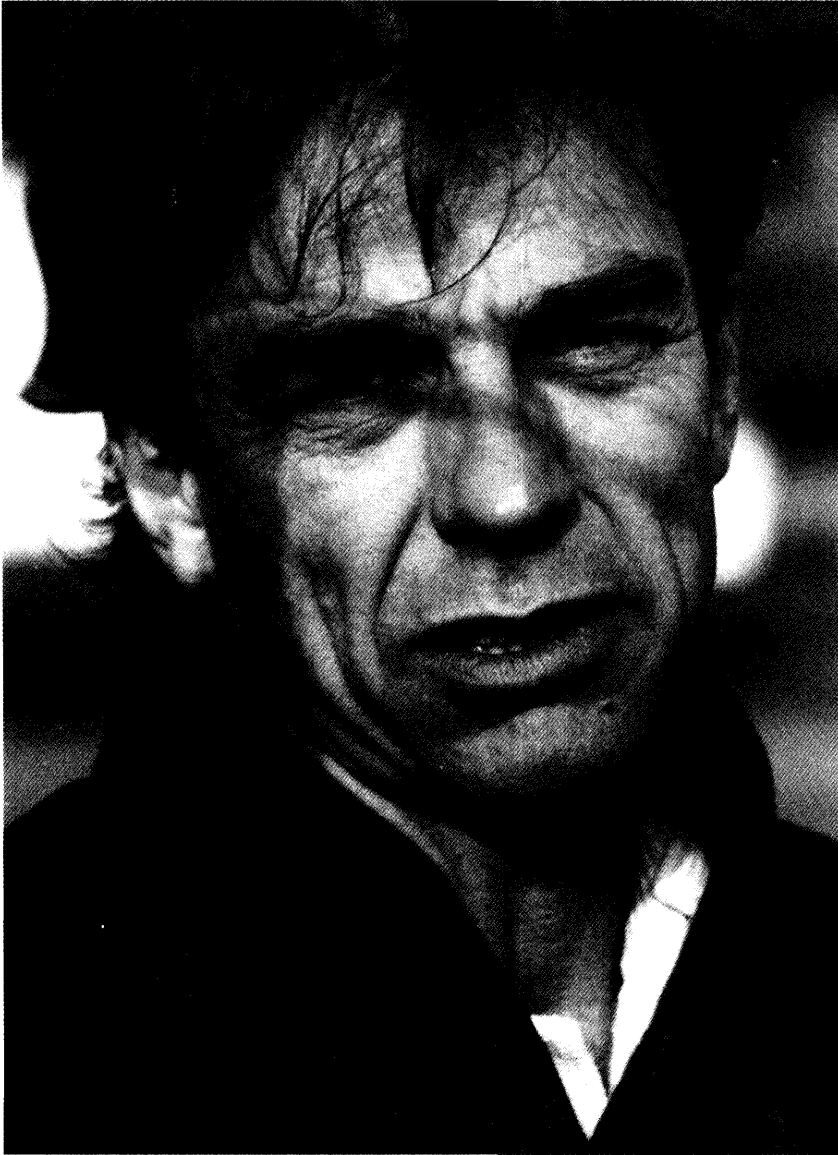
“Dat weet ik niet. Ik ben in 1976 begonnen. Twintig jaar geleden, bespottelijk: ik heb echt een tweede carrière nu. Ik schrijf langer dan ik gevoetbald heb.”

In welk opzicht verschillen je stukken uit 1976 van die uit 1997?

“Er stonden te veel zinnen in. Wat ik wel behouden heb, is dat onbegrijpelijke doorratelen. Dat houd ik er bewust in, dat is mijn kracht. Mijn vader had dat trouwens ook, die schreef niet, maar die ratelde als hij vertelde. Dat vind ik sowieso leuk: doorratelen terwijl je vertelt, en dan het jezelf moeilijk maken. Heerlijk rollen, maar zonder gekunsteld te doen. Met zes bijzinnen. Een mooie zin is niet kort, met een komma in het midden. Een mooie zin is lang, zoals Henk Hofland ze kan schrijven: een guirlande. Ik heb er een hekel aan als een redactrice vraagt of een lange zin in tweeën mag. Nee!”

● ZEEKOET

Mulder houdt van vergelijkingen. In

Jan Mulder: "Ik mérk aanstellerij."

een column over de troonrede schreef hij dat Beatrix "declameerde met een dictie en een galm alsof zij haar lakei had opgegeten". En in een andere beschrijft hij premier Kok die een krans op het graf van de vermoorde Rabin legt, "alsof hij boven op de skischans van Obersdorf zat en een zware, met een laag ruwe olie besmeurde zeekoet had gewassen, en de vogel nu uit de tobbe probeerde te tillen". Soms, hij weet het, zijn zijn gedachtesprongen te groot voor de lezer. Uit een column over een uit de hand lopend debat in het Engelse Lagerhuis:

De gedelegeerden uit Wales pakken hun katapulten. Een krokodil uit het district Midlands begint zich midden in de zaal nat te scheren. Tien vleeseters links in de bovenhoek hebben

zo'n buikpijn van het lachen dat ze ter plekke moeten worden afgemaakt met een bord maïzenapap.

Die associaties worden gestimuleerd door de computer, vertelt Mulder: "Eerst schreef ik met een vulpen, en dat tikte ik dan uit. Als je een vulpen gebruikt, schroef je eerst de dop eraf, dan ga je dichterlijk uit het raam staren ... Nu schrijf ik direct op het scherm, dat is zó lekker. Ik ga zitten en er staat al een stukje voordat ik het in de gaten heb."

Zijn tweedaagse voorpaginacolumn voor de Volkskrant schrijft hij in een uur. "Ik verheug me er elke dag weer op. Vanochtend las ik bijvoorbeeld in de krant: 'Motorrijder flitst door ziekenhuis'. Heerlijk! Leve die man! Hij schijnt ook de intensive care te hebben aangedaan. Het kan

natuurlijk helemaal niet! Maar wat een held. Dan ben ik benieuwd wat ik daarvan maak. Als ik tik, schieten me woorden, herinneringen en rare dingen te binnen waar ik om moet lachen – ik geniet er echt van als ik een stuk schrijf. In een flits zie ik nu bijvoorbeeld bij een studentenvereniging in Groningen een paard over de tafel lopen. Ik zat daar te eten, iemand kwam binnen op een paard en dat paard sprong op tafel. Een puinhoop! Ik schrijf die stukjes ook niet om een opinie te geven, maar om een gek verhaal te vertellen, en om mezelf een plezier te doen."

● COUNTERHEADS

In een stuk over Pinkpop uit 1995 laat Mulder televisiepresentator Bram van Splunteren tegen een Amerikaanse hiphopper dingen zeggen als: "Ik vond de counterheads heel mooi. Vooral in de ritmische bas-lagen kwamen je scraphighs zeer geloofwaardig over, iets wat ik voorheen alleen bij Jales Motor had gehoord." En de hiphopper: "Ik kan het compliment retourneren, Bram. Fijn dat je dit hebt opgemerkt." Mulder, nagenietend: "Ik laat mensen veel dingen zeggen die ze nooit gezegd hebben. Maar de strekking, dat is wel exact hoe het was. Zoals ik er tegenaan kijk, tenminste."

Het is weleens de vraag wat je nu wel en niet meent. Overste Karremans vind je een goed militair omdat hij *enfin* uitspreekt als 'aln fen', je hebt weerzin tegen De Hoop Scheffer omdat hij het kopen van een eigen huis "verdraaide moeilijk" noemt, met die extra e. En je schrijft: "Een van de ondraaglijke dingen in het leven is Jacques Wallage die 'portemonnee' zegt."

"Ja, hoe Jacques Wallage spreekt! Werkelijk ... In geen duizend jaar zou ik daarop stemmen. Omdat dat gelikte slijmballerij is. Dat deugt niet. En het heeft al helemaal niets met socialisme te maken. Ik zou willen zeggen: man, herneem je, spreek gewoon. Foefel er geen lintjes en pakjes omheen. Zoals hij het heeft over *de portemonnee*. Dat is ... dat is ... dat is TE GLAD. Als je het over belangrijke dingen hebt, over mensen die het financieel moeilijk hebben, dan gebruik je het woord *portemonnee* niet. Dat woord mijd je als de pest. Daar- >

C A M U

Dokter P.

HET WAS verbijsterend en heel erg verschrikkelijk verwerpe-lijk te gek voor woorden en vult u verder zelf in, maar ergens voel ik ook een grote bewondering voor hem. Diep in me begon een lang vergeten vonk opeens weer te gloeien, het was een gevoel van verlangen naar glorie en roekeloosheid, naar het radicale en onweerstaanbare, zoals de waaghals die ooit voor de neus van Den Uyl op de regeringstafel wandelde. Heel verkeerd dus.

In Rotterdam joeg een bijna afgestudeerde chirurg op een Harley Davidson door de gangen van het Zuiderziekenhuis. Het dankzij de verpletterende druk van de wind aan de muren genagelde personeel meende hem te herkennen als dokter P.

'Niet duidelijk was of hij tijdens de rit in functie was.'

Nog zo'n heerlijke zin uit het bericht: 'Hij had 's ochtends nog gewoon gewerkt.'

Dokter P. was het gebouw via een zij-ingang binnengekomen en had,

na enkele rondjes in de centrale hal te hebben gedraaid, de lift gepakt. Dokter P. is toen op de derde etage met een enorme snelheid door de intensive care heen gescheurd. Ontoelaatbaar, maar mijn adoratie stijgt. Aan krukken en infuusflessen bevestigde looppatiënten en onschuldige bezoekers van het bezoekuurtje werden vervolgens getuige van een staaltje zinloos geweld zoals er niet eerder in Rotterdam was vertoond. Verpleegsters die hem voorbij zagen flitsen, probeerden hem op te piepen maar hij kromde de rug en ging in een blauwe walm dwars door de klapdeurtjes van de afdeling zware hersentrauma's heen. In de kinderafdeling schijnt hij nog een rondje steile wand over de opgeprikte tekeningen te hebben gedaan.

Ik probeer me in zijn STER- en filmwereld in te leven. Het lukt me niet, we hebben hier te maken met een ons verre overtreffende Louis de Funès.

Jan Mulder

Uit de Volkskrant, 25-9-1997

mee maak je het zo kleintjes en *be-hapbaar*. Man! Ik trap daar tegenaan, tegen dat woord. Het is een te knus woord in een serieuze context. Als je zo'n woord gebruikt, dan ben je ver-dàààcht." Met de opwinding groeit ook zijn Groningse accent.

"Hoe iemand spreekt, dat verraadt iemand, of laat iemand bloeien en uitblinken. Ik mérk aanstellerij."

Je bent dus niet ironisch als je zegt dat Wallage niet deugt vanwege die portemonnee?

"Laat ik het zo zeggen: ik ben ook niet helemaal ernstig, ik ben niet uit op de val van Wallage. Maar ik ben ook niet helemaal vrijblijvend. Het gaat me meer om een leuk stuk dan om Wallage aan te vallen. Natuurlijk heb ik een mening, daar kom je niet onderuit. Anders is zo'n stukje ook niet aantrekkelijk om te lezen."

Vind je formuleringen belangrijker dan de inhoud?

"Ik heb weleens mijn mening omgedraaid omdat dat een betere column opleverde. Maar dat doe ik niet zo vaak. Ik vind wel dat mijn Volkskrant-stukjes een punt moeten hebben, geen open einde, geen zweefpar-

tijtje aan het eind. Dan wil ik wel eens vanwege een mooie slotzin mijn mening veranderen."

● TAALLIEFDE

Voor de hoofdpersoon van Mulders enige langere proza tot nu toe, de nieuwe *Spreek en Vergissing* (1994) is taal zelfs belangrijker dan de liefde. Het gaat over een dichter, Bertrand, wiens verhouding met zijn geliefde Maria verstoord wordt doordat zij fouten maakt met lidwoorden (*de begin, het eikel*). "Waarom was hij niet

•

"Als ik na jaren
stukjes teruglees met
alleen een mening,
vind ik die vaak
onverdraaglijk
parmantig."

•

bij zijn aanbeden Maria gebleven?", schrijft Mulder. "Om de taal."

Gefixeerd als hij is op de vorm van woorden, ergert Mulder zich aan de nieuwe spelling. "*Beukenmoot*, dat vind ik zo'n onzin. De beukenmoot is een dans." (In de gelijknamige column: "Ik was erbij, toen het begon in het legendarische jazzcafé aan de Nieuwezijds Voorburgwal waar beukenmootgekken uit de hele wereld naar toe gaan om de oorsprong van de beukenmoot met eigen ogen te aanschouwen.") "Jules Deelder heeft eens gezegd dat *sigaret* eigenlijk met een c moet. Dat vind ik ook: het is mooier, esthetischer; het werd zo ook geschreven in die Amerikaanse sigarettenadvertenties van vroeger."

"De taal is zowat het belangrijkste wat er is. Dat is ook het belang van lezen: dat je uit je eigen kleine vocabulaire breekt. Ik vind het altijd leuk als ik een woord lees waarvan ik denk: dat bestaat ook nog. Laatst zag ik een woord dat ik nog nooit had gezien, gewoon in de Volkskrant: *doordesemen*. Nog nooit van gehoord."

Al jaren is Mulder van plan om een alternatief woordenboek te maken: *winter* is voor hem een nieuw soort bier, *schoorsteenmantel* iets dat op de heide leeft, met een witte pels en een lange staart, familie van de bunzingachtigen. En een *jarig* was in de vorige eeuw een Zweedse isoleercel voor elandstropers. "Die moesten achtenveertig uur in de jarig, op een bed van geschilde stokvishuiden waar oude ijsberenurine overheen was gesprendeld."

Zijn beste columns vindt Mulder die waarin hij op zo'n manier iets van eigen makelij toevoegt. "Als ik na jaren stukjes teruglees met alleen een mening, vind ik die vaak onverdraaglijk parmantig." Hij kijkt met veel meer plezier terug op bijvoorbeeld het Pinkpopstuk, met al die neologismen. Of op zijn column 'Nieuwslezer(es)':

Dan hebben we nog de VOLGENDE onderwerpen. Het woord 'volgende' schréeuw ik uit. Dat komt. Doordat ik het straks over ZIEKE baby's met BACTERIEN zal hebben. En daarna moet ik voor de IRA een zware bom tot ONT-PLOFFING brengen, brullen dus. <